

OPIEKUN MEDYCZNY

PROGRAM PRAKTYK

NUMER ZAWODU W KLASYFIKACJI ZAWODÓW: 532102

Łódź, 2019

WYMIAR PRAKTYK ZAWODOWYCH

Minimalny wymiar praktyk zawodowych	tyg.	godz.
sem I zgodnie z podstawą programową		
sem II zgodnie z podstawą programową	4	140
Razem	4	140

CELE OGÓLNE

✓ Nabywanie umiejętności stosowania przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w warunkach symulowanych.
✓ Nabywanie umiejętności zapobiegania zagrożeniom środowiska pracy opiekuna medycznego.
✓ Nabywanie umiejętności organizowania stanowiska pracy opiekuna medycznego.
✓ Nabywanie umiejętności dobierania wyposażenia i sprzętu do stanowiska pracy.
✓ Nabywanie umiejętności wykonywania działań higienicznych, opiekuńczych i pielęgnacyjnych w ramach posiadanych kompetencji.
✓ Nabywanie umiejętności komunikowania się w zespole terapeutycznym.
✓ Nabywanie umiejętności komunikowania się z osobą chorą i niesamodzielną oraz jej rodziną.
✓ Nabywanie umiejętności dokumentowania wykonania czynności zawodowych.
✓ Nabywanie umiejętności rozpoznawania i przeciwdziałania przypadkom naruszeń praw pacjenta i praw człowieka.
✓ Nabywanie umiejętności działania na rzecz rozwoju zawodu opiekuna medycznego.

CELE OPERACYJNE

Uczeń potrafi:

- wskazać zagrożenia w pracy opiekuna medycznego,
- określić i zastosować zasady bhp i ochrony przeciwpożarowej obowiązujące w pracy opiekuna medycznego,
- określić i zastosować kryteria warunkujące bezpieczeństwo pracy opiekuna medycznego,
- stosować procedury postępowania przeciwdziałające czynnikom szkodliwym i zagrożeniom w miejscu pracy opiekuna medycznego,
- stosować metody dezynfekcji i sterylizacji narzędzi, sprzętu, urządzeń i powierzchni,
- wyjaśnić i respektować znaczenie piktogramów informujących o zagrożeniach w instytucjach ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- zapobiegać zagrożeniom środowiska związanym z wykonywaniem zadań zawodowych,
- wskazać przyczyny sytuacji stresowych w pracy zawodowej,
- stosować techniki radzenia sobie z emocjami i stresem,
- dokonywać analizy sygnałów werbalnych i pozawerbalnych podczas komunikowania się z osobą chorą i niesamodzielną,
- określić istotę i zakres zadań realizowanych w profilaktyce zdrowotnej, ukierunkowanych na osobę chorą i niesamodzielną,
- określić istotę i zakres zadań realizowanych w promocji zdrowia, ukierunkowanych na osobę chorą i niesamodzielną,
- planować i realizować działania profilaktyczne i promujące zdrowie wobec pacjenta i jego rodziny,
- stosować zasady organizacji przestrzeni pielęgnacyjnej,
- stosować środki ochrony indywidualnej i zbiorowej,
- dokonać oceny funkcjonalnej w celu ustalenia możliwości osoby chorej i niesamodzielnej w zakresie samoobsługi,
- stosować metody, techniki i sprzęt do wykonania pomiarów antropometrycznych, pomiarów parametrów życiowych oraz obliczania BMI,
- stosować skale służące do oceny zdolności wykonania prostych i złożonych czynności życiowych,
- określić problemy i potrzeby osoby chorej i niesamodzielnej,
- określić problemy funkcjonalne i potrzeby biopsychospołeczne człowieka w różnych fazach życia i stanu zdrowia,
- stosować działania poprawiające mobilność osoby chorej, częściowo i całkowicie niesamodzielnej,
- zaplanować i wykonać toaletę poszczególnych części ciała osoby chorej i niesamodzielnej,
- udzielić pomocy w odżywianiu osobie z różnymi problemami i zaburzeniami odżywiania,
- karmić pacjenta przez zgłębnik i przetoki odżywcze,
- dobierać i stosować techniki pielęgnowania pacjenta z wylonioną stomią,
- wykonać toaletę intymną u osoby chorej i niesamodzielnej,
- zapobiegać skutkom długotrwałego unieruchomienia w obrębie układów: kostnowastkowego, oddechowego i krążenia,
- zapobiegać odleżynom i uczestniczyć w ich leczeniu,
- rozpoznawać stany zagrożenia zdrowia i życia,
- udzielać pierwszej pomocy w stanach zagrożenia zdrowia i życia osoby chorej i niesamodzielnej,
- rozpoznawać i przeciwdziałać przypadkom przemocy wobec osób chorych i niesamodzielnych,
- rozpoznać i przeciwdziałać przypadkom naruszeń praw pacjenta i praw człowieka,

- posługiwać się językiem migowym i językiem obcym nowożytnym w kontakcie z pacjentem tego wymagającym,
- współpracować z zespołem terapeutycznym,
- dbać o prestiż i wizerunek zawodu.

MATERIAŁ NAUCZANIA

MATERIAŁ NAUCZANIA		
Tematy jednostek metodycznych	Wymagania programowe	
	Podstawowe	Ponadpodstawowe
	Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi:
Ochrona przeciwpożarowa i ochrona osobista	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić czynniki ryzyka na stanowisku pracy opiekuna medycznego w instytucjach ochrony zdrowia i pomocy społecznej – identyfikować sytuacje w pracy opiekuna regulowane przez akty prawne w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych – określić kryteria warunkujące bezpieczeństwo pracy opiekuna medycznego – omówić prawa i obowiązki pracownika w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym przestrzegania obowiązujących standardów i procedur postępowania oraz reagowania na sytuacje niepożądane – wyjaśnić zasady organizacji przestrzeni pielęgnacyjnej: likwidacja barier architektonicznych oraz czysta i sucha podłoga – sprawdzić sprawność sprzętu i zabezpieczenie przewodów elektrycznych przed uszkodzeniem – opisać przeznaczenie odzieży służbowej i ochronnej, w tym obuwia i rękawic 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić prawa i obowiązki pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy – omówić procedury postępowania przeciwdziałające czynnikom szkodliwym i zagrożeniom w miejscu pracy – wymienić obowiązki pracownika dotyczące ochrony przeciwpożarowej, w tym te wynikające z instrukcji obowiązującej w zakładzie pracy – opisać podstawowe zabezpieczenie na wypadek pożaru, procedurę wszczynania alarmu i reagowania na alarm pożarowy oraz zasady organizacji akcji ratowniczej do czasu przybycia straży pożarnej – zapobiegać zagrożeniom środowiska związanym z wykonywaniem zadań zawodowych

<p>Zagrożenia w pracy opiekuna medycznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określić kryteria warunkujące bezpieczeństwo pracy opiekuna medycznego: przestrzeń pielęgniacyjna bez barier, sprzęt wspomagający podnoszenie i przemieszczanie pacjentów – wyjaśnić znaczenie piktogramów informujących o zagrożeniach w instytucjach ochrony zdrowia i pomocy społecznej – omówić środki czyszczące, dezynfekcyjne i sterylizujące zawierające substancje szkodliwe, które mogą uszkadzać skórę, błony śluzowe oraz układ oddechowy – opisać dolegliwości ze strony układu mięśniowo-szkieletowego spowodowane przemieszczaniem pacjentów lub dźwiganiem ciężkich przedmiotów – stosować bezpieczne metody przemieszczania pacjentów w obrębie łóżka i poza nim oraz przenoszenia ciężkich przedmiotów – opisać przeznaczenie odzieży służbowej i ochronnej, w tym obuwia i rękawic – stosować środki ochrony indywidualnej, gdy istnieje narażenie na mikroorganizmy chorobotwórcze, oraz zbiorowej podczas wykonywania zadań zawodowych opiekuna medycznego – przestrzegać zasad bezpieczeństwa i procedur podczas wykonywania czynności opiekuńczych 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnić pojęcia: stres, eustres, dystres, wypalenie zawodowe – omówić czynniki stresogenne – opisać sposoby radzenia sobie ze stresem, obniżania jego poziomu – wskazać przyczyny sytuacji stresowych w pracy zawodowej – stosować zasady bezpieczeństwa podczas asystowania osobie niesamodzielnej w badaniu w pracowni rtg w celu ograniczenia do minimum narażenia na napromieniowanie – opisać objawy wystąpienia zespołu wypalenia zawodowego w wyniku pracy zmianowej i nocnej oraz długotrwałego kontaktu z ciężko chorymi osobami – zapobiegać zagrożeniom dla zdrowia i życia człowieka w środowisku pracy – przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu – opisać objawy poparzeń skóry w wyniku działania wysokiej temperatury i kontaktu z gorącymi powierzchniami oraz uszkodzonym sprzętem elektr.
---	--	--

<p>Zapobieganie powikłaniom i zakażeniom wewnątrzszpitalnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnić pojęcia: aseptyka i antyseptyka, dezynfekcja, sterylizacja – stosować zasady aseptyki i antyseptyki adekwatnie do ryzyka zakażenia – wyjaśnić procedury i zasady postępowania w sytuacji bezpośredniego narażenia się na zakażenie – opisać podstawowe metody zapobiegania zakażeniom biologicznym – omówić zasady higieny obowiązujące w zakładach opieki medycznej – stosować procedurę higienicznego mycia rąk – stosować procedury dotyczące zabezpieczania i usuwania zużytego medycznego sprzętu jednorazowego (igły, strzykawki, cewniki, worki na mocz, sprzęt stomijny itp.) oraz postępowania z brudną bielizną – segregować odpady i zabezpieczać je zgodnie z obowiązującymi zasadami – przestrzegać obowiązujących zasad podczas wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych osobie chorej i niesamodzielnej – omówić przyczyny powstania odleżyny – wykonać profilaktykę przeciwośleżynową 	<ul style="list-style-type: none"> – omówić metody sterylizacji – wymienić i omówić źródła zakażenia oraz drogi szerzenia się drobnoustrojów w szpitalu: personel medyczny (nosiciele, skóra rąk), niejałowe narzędzia, sprzęt medyczny, aparatura, materiały zanieczyszczone, powietrze, bielizna – wymienić najczęstsze lokalizacje anatomiczne i opisać objawy kliniczne zakażeń szpitalnych – omówić ogniwa łańcucha epidemicznego – opisać procedury segregacji i usuwania odpadów medycznych – opisać zmiany odleżynowe
---	---	---

<p>Organizacja opieki nad osobą chorą i niesamodzielną w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnić pojęcie medycznego zawodu pomocniczego oraz opisać kompetencje opiekuna medycznego w świetle obowiązującego prawa – opisać prawa pacjenta na podstawie obowiązujących aktów prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> – opisać zakres systemu ubezpieczeń społecznych, tj. ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenie rentowe, ubezpieczenie chorobowe, ubezpieczenie wypadkowe – wymienić główne zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – wyjaśnić finansowanie systemu ochrony zdrowia – objaśnić pojęcia dotyczące świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych w Polsce, w tym: klient, pacjent, podopieczny, ubezpieczony, kryteria kwalifikacyjne do opieki: stan zagrożenia życia, stan zdrowia, poziom sprawności, wiek
---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – opisać główne podmioty opieki zdrowotnej udzielające świadczeń przeznaczonych dla osoby chorej i niesamodzielnej: podstawowa opieka zdrowotna, ambulatoryjna opieka specjalistyczna, opieka stacjonarna szpitalna, opieka długoterminowa w stacjonarnych zakładach opiekuńczolecniczych, – zakładach opiekuńczoopielegnacyjnych i w hospicjum stacjonarnym, opieka długoterminowa domowa, opieka domowa hospicyjna – opisać główne formy organizacyjne pomocy społecznej: stacjonarne domy pomocy społecznej (DPS), dzienne DPS, środowiskowe domy wsparcia oraz usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze – wymienić kryteria oceny jakości opieki świadczonej przez opiekuna medycznego – wyjaśnić pojęcie niesamodzielności (niezdolności do samodzielnej egzystencji) 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnić pojęcie standardu usług zdrowotnych, medycznych i opiekuńczych – wyjaśnić podstawowe różnice w funkcjonowaniu podmiotów leczniczych publicznych i niepublicznych dotyczące organu założycielskiego oraz źródeł finansowania działalności leczniczej – wyjaśnić różnice w funkcjonowaniu instytucji publicznych i niepublicznych pomocy społecznej (dotyczące organu założycielskiego oraz źródeł finansowania) – wyjaśnić pojęcie niepełnosprawności
--	---	--

<p>Etyka w zawodzie opiekuna medycznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznać zachowania etyczne i nieetyczne w życiu codziennym i zawodowym – przestrzegać przepisów dotyczących ochrony danych osobowych i danych wrażliwych w związku z realizacją zadań zawodowych – wskazać informacje podlegające tajemnicy zawodowej – przestrzegać tajemnicy zawodowej – identyfikować sytuacje sprzyjające dbaniu o prestiż i wizerunek zawodu – omówić prawa pacjenta, w tym: prawo do dobrej jakości opieki, prawo do wyrażania zgody lub odmowy zgody na wykonywanie czynności higienicznych i pielęgnacyjnych, prawo do tajemnicy, prawo do intymności 	<ul style="list-style-type: none"> – opisać zasady etyki zawodowej oraz cechy, jakie powinien posiadać opiekun medyczny – stosować zasady etykiety językowej, zasady kultury osobistej i ogólnie przyjęte normy zachowania w swoim środowisku – objaśnić pojęcie tajemnicy zawodowej <p>wyjaśnić, na czym polega odpowiedzialność prawna za złamanie tajemnicy zawodowej</p> <p>określić konsekwencje naruszenia tajemnicy zawodowej</p> <p>objaśnić pojęcia: etyka, etyka zawodowa, wartości moralne, hierarchia wartości, reguła, norma moralna, kodeks etyczny, kultura, kultura zachowania</p> <p>opisać zasady kultury i etyki, w tym etyki zawodowej (w zawodach medycznych)</p> <p>rozwiązać dylematy etyczne (zgodnie ze swoimi kompetencjami) związane z brakiem możliwości pokonania sytuacji trudnej i nieudzieleniem wsparcia osobie chorej i niesamodzielnej</p> <p>uzasadnić skutki nieprzestrzegania zasad kodeksu etycznego</p> <p>przestrzegać zasad netykiety w komunikacji w sieci</p> <p>przestrzegać zasad związanych z ochroną własności intelektualnej i ochroną danych</p>
---	--	---

<p>Komunikowanie się w zespole terapeutycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić osoby współpracujące w procesie rozwiązywania problemów zdrowotnych i funkcjonalnych oraz zaspokajania potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej – uzasadnić konieczność współpracy opiekuna medycznego z zespołem terapeutycznym i wymienić główne zakresy współdziałania – nawiązać współpracę ze współpracownikami podczas planowania, organizowania oraz wykonywania czynności pielęgnacyjnych 	<p>omówić relacje międzyludzkie i ich znaczenie</p> <p>stworzyć warunki sprzyjające efektywnemu komunikowaniu się w procesie terapeutycznym</p> <p>stosować zasadę pierwszego kontaktu</p> <p>omówić proces komunikacji interpersonalnej</p>
---	--	--

<p>Komunikowanie się z osobą chorą i niesamodzielną oraz jej rodziną</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nawiązać współpracę z rodziną podczas diagnozowania problemów i potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej – prowadzić rozmowę z osobą chorą i niesamodzielną – nawiązać współpracę z rodziną osoby chorej i niesamodzielnej podczas planowania, organizowania oraz wykonywania czynności pielęgnacyjnych i opiekuńczych – współdziałać z pielęgniarkami w minimalizowaniu negatywnych przeżyć psychicznych i fizycznych związanych z procesem diagnostycznoterapeutycznym – współpracować z osobą chorą i niesamodzielną w zakresie wykonywania zaleceń zespołu terapeutycznego i realizacji planu opieki – stosować różne metody werbalnego i pozawerbalnego porozumiewania się – wykazać się empatią i asertywnością w procesie komunikowania się z osobą chorą i niesamodzielną, jej rodziną i grupą społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> – nawiązać przyjazne relacje z osobą chorą i niesamodzielną, jej rodziną i grupą społeczną, zmniejszać ich niepokój i poczucie wyobcowania – stosować zasadę pierwszego kontaktu i efektywnego porozumiewania się w opiece nad osobą chorą i niesamodzielną – zachęcać osobę chorą i niesamodzielną do samoopieki, wskazując na jej zasoby biologiczne i psychiczne oraz znaczenie każdej aktywności w terapii i profilaktyce – wykorzystać sygnały werbalne i pozawerbalne w komunikowaniu się z osobą z zespołem otępiennym i/lub innymi zaburzeniami narządów zmysłów (wzroku, słuchu) i mowy – przeprowadzić wywiad z rodziną osoby chorej i niesamodzielnej – pomagać w stosowaniu sprzętu i technologii komunikacyjnych i zachęcać do utrzymywania relacji między osobą niesamodzielną a jej rodziną i innymi osobami ważnymi dla jej funkcjonowania – przeprowadzić wywiad opiekuńczy – opisać sytuacje trudne występujące w opiece nad osobą chorą i niesamodzielną, w tym: skrajnie zły stan zdrowia, zaburzenia świadomości, agresja, nadwaga połączona z upośledzeniem funkcji narządów ruchu, odmowa jedzenia i picia, znaczne upośledzenie funkcji zmysłów wzroku i słuchu oraz mowy
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none">– rozpoznać sytuacje trudne dla pacjenta i dobrać możliwie najlepszą metodę komunikowania się oraz sposób działania– wyjaśnić trudne sytuacje życiowe i omówić formy wspierania osoby chorej i niesamodzielnej– omówić rolę opiekuna w adaptacji osoby chorej i niesamodzielnej do pobytu w placówkach ochrony zdrowia lub pomocy społecznej– udzielić wsparcia osobie chorej i niesamodzielnej w sytuacjach dla niej trudnych w zakresie: adaptacji do zmian funkcjonalnych wywołanych poważnym urazem, zaawansowaną chorobą przewlekłą, chorobą terminalną lub zaawansowaną starością; adaptacji do pobytu w placówkach ochrony zdrowia lub pomocy społecznej; pomocy w rozwiązywaniu problemów wynikających z uczestniczenia osoby chorej i niesamodzielnej w procesie diagnostycznoterapeutycznym
--	--	--

<p>Komunikowanie się w języku migowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – uzyskać i przekazać informacje, posługując się językiem migowym 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznać oraz stosować komunikaty w języku migowym umożliwiające realizację czynności zawodowych w zakresie nawiązywania kontaktów z osobą chorą i niesamodzielną i/lub jej rodziną (posługującymi się językiem migowym) – korzystać ze słownika języka migowego oraz podręczników do nauki języka i komunikowania się z innymi osobami posługującymi się językiem migowym
<p>Komunikowanie się w języku obcym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – uzyskać i przekazać informacje, posługując się językiem obcym nowożytnym 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznać oraz stosować środki językowe w języku obcym nowożytnym umożliwiające realizację czynności zawodowych w zakresie: czynności wykonywanych na stanowisku pracy, w tym związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i higieny pracy; narzędzi, maszyn, urządzeń i materiałów koniecznych do realizacji czynności zawodowych; procesów i procedur związanych z realizacją zadań zawodowych; formularzy, specyfikacji oraz innych dokumentów związanych z wykonywaniem zadań zawodowych i świadczonymi usługami, w tym obsługą klienta

<p>Zasady pracy opiekuna medycznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – scharakteryzować kompetencje opiekuna medycznego w zakresie wykonywania zabiegów i czynności na zlecenie i pod nadzorem lekarza i/lub pielęgniarki – rozróżnić i wyjaśnić pojęcia: higiena, utrzymanie w czystości oraz pielęgnacja, utrzymanie kondycji – wyjaśnić zasady wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych, w tym tych wykonywanych w oparciu o zlecony przez pielęgniarki plan pielęgnowania – informować współpracowników o istotnych problemach, których rozwiązanie wykracza poza jego kompetencje – opisać umiejętności i kompetencje zawodowe opiekuna medycznego – omówić skutki zaniedbań higienicznych i pielęgnacyjnych dla zdrowia i życia osoby chorej i niesamodzielnej – określić własną odpowiedzialność zawodową oraz wskazać konsekwencje zawodowe i prawne za zaniedbania higieniczne i pielęgnacyjne wobec osoby chorej i niesamodzielnej 	<ul style="list-style-type: none"> – doskonalić własną wiedzę i umiejętności zawodowe – określać poziom zaangażowania zawodowego i modyfikowania postępowania w zależności od stopnia niesamodzielności osoby chorej lub niesamodzielnej przez wyjaśnienie pojęć: asystowanie, pomaganie i opieka – dzielić się wiedzą i własnym doświadczeniem z innymi – analizować swoje predyspozycje w zakresie samozatrudnienia – uzasadnić znaczenie kształcenia ustawicznego oraz aktualizowania wiedzy i umiejętności zawodowych – analizować własne kompetencje, ustalić cele oraz planować dalszą ścieżkę własnego rozwoju – dobrać formy doskonalenia zawodowego do swoich potrzeb i możliwości
<p>Rozpoznawanie przemocy, przeciwdziałanie jej i udzielanie pomocy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznać przypadki naruszeń praw pacjenta – przestrzegać zasad postępowania w przypadku podejrzenia występowania przemocy 	<p>omówić zjawisko przemocy wyjaśnić procedury dotyczące zjawiska przemocy w miejscu pracy opiekuna medycznego podjąć działania dotyczące profilaktyki przemocy</p>
<p>Rozpoznawanie stanów zagrożenia zdrowia i życia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ocenić stan poszkodowanego i dokonać pomiarów podstawowych czynności życiowych 	<p>omówić nagłe stany zagrożenia zdrowia i życia spowodowane chorobą oraz urazem fizycznym, termicznym i chemicznym</p>

<p>Udzielanie pierwszej pomocy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnić pojęcia: pierwsza pomoc, kwalifikowana pierwsza pomoc, reanimacja, resuscytacja, nagłe zagrożenie zdrowia i życia – wykonać podstawowe czynności reanimacyjne zgodnie z wytycznymi – posłużyć się automatycznym defibrylatorem zewnętrznym (AED) 	<ul style="list-style-type: none"> – zabezpieczać siebie, poszkodowanego i miejsce wypadku – układać poszkodowanego w pozycji bezpiecznej – powiadamiać odpowiednie służby – prezentować udzielanie pierwszej pomocy w urazowych stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego, np. krwotok, zmiążdżenie, amputacja, złamanie, oparzenie – prezentować udzielanie pierwszej pomocy w nieurazowych stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego, np. omdlenie, zawał, udar – wykonać resuscytację krążeniowooddechową na fantomie zgodnie z wytycznymi Polskiej Rady Resuscytacji i Europejskiej Rady Resuscytacji
------------------------------------	---	--

Przygotowanie stanowiska pracy	<ul style="list-style-type: none"> – organizować warunki wykonania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych, biorąc pod uwagę bezpieczeństwo osoby niesamodzielnej i własne oraz efektywność i ergonomię pracy – dobrać wyposażenie i sprzęt (w tym łóżko z regulowaną wysokością i oprzyrządowaniem oraz sprzęt wspomagający podnoszenie i przemieszczanie pacjentów) do stanowiska pracy – dobrać sprzęt, przybory, materiały i środki do wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych – przestrzegać procedur postępowania ze sprzętem i materiałami pomocniczymi niezbędnymi do wykonywania czynności opiekuńczych 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnić konieczność przestrzegania procedur postępowania obowiązujących na stanowisku pracy – modyfikować wyposażenie stanowiska pracy
Dokumentowanie pracy opiekuna medycznego	<ul style="list-style-type: none"> – dokumentować wykonanie czynności zawodowych – chronić dokumentację przed osobami postronnymi i przed zniszczeniem – dokumentować wykonanie pomiarów, także z użyciem technik komputerowych 	<ul style="list-style-type: none"> – omówić rodzaje dokumentacji medycznej używanej w procesie terapeutycznym – opisać elementy dokumentacji medycznej związane z wykonywaniem zadań opiekuna: plan opieki, karta kontroli podstawowych parametrów życiowych – dokumentować wykonane czynności zawodowe realizowane we współpracy z członkami zespołu terapeutycznego, także z użyciem technik komputerowych – wymienić cele normalizacji krajowej – wyjaśnić, czym jest norma, i wymienić cechy normy

		<ul style="list-style-type: none">– rozróżnić oznaczenia normy międzynarodowej, europejskiej i krajowej– korzystać ze źródeł informacji dotyczących norm i procedur oceny zgodności
--	--	--

<p>Organizowanie pracy i współpracy w zespole terapeutycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić osoby współpracujące w procesie diagnozowania problemów i potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej – objaśnić potrzebę współpracy w procesie rozpoznawania problemów i potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej – nawiązać współpracę ze współpracownikami podczas diagnozowania problemów i potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej – przestrzegać zasady zaufania i poszanowania prywatności w wykonywaniu zadań zawodowych – opisać ogólne zasady komunikacji interpersonalnej – wskazać konsekwencje niewłaściwego planowania pracy w zespole – informować współpracowników o istotnych problemach, których rozwiązanie wykracza poza jego kompetencje – omówić objawy stresu oraz konsekwencje długotrwałego pozostawania pod wpływem stresu – stosować metody rozwiązywania konfliktów – uzasadnić korzyści wynikające z pracy zespołowej oraz celowość planowania pracy zespołu – wymienić konsekwencje niewłaściwego planowania i pracy w zespole – przewidywać skutki niewłaściwego doboru osób do zadań – przyjmować odpowiedzialność za podejmowane decyzje – omówić objawy wypalenia zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazać kompetencje i zadania współpracowników w procesie planowania i wykonywania czynności z zakresu terapii i opieki – wyjaśnić znaczenie rodziny w procesie rozpoznawania problemów i zaspokajania potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej – wyjaśnić związki przyczynowo-skutkowe wydarzeń, zachowań – wskazać sposoby podejmowania decyzji w zależności od posiadanych predyspozycji i kompetencji zawodowych – przewidzieć skutki niewłaściwych działań na stanowisku pracy – dokonać samooceny i wskazać konsekwencje popełnianych błędów – uzasadnić potrzebę rozwiązywania konfliktów oraz analizować ich wady i zalety – wymienić cechy grupy społecznej, różne formy współpracy w grupie oraz czynniki związane z procesami rozwoju grupy – wskazać aspekty właściwego doboru ról w zespole i określić swoją rolę w zespole – wymienić korzyści wynikające z właściwego zarządzania zespołem i określić osobiste predyspozycje do kierowania zespołem – wypowiadać się w sposób zrozumiały, jasny i swobodny, logicznie argumentować – interpretować mowę ciała w komunikacji
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – opisać i stosować techniki radzenia sobie z emocjami i stresem 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystać pytania i parafrazę w komunikacji interpersonalnej – przestrzegać zasady asertywności w komunikacji interpersonalnej – udzielać informacji zwrotnej – przestrzegać zasad etykiety językowej – uzasadnić celowość planowania pracy zespołu – planować pracę zespołu – identyfikować kompetencje i umiejętności osób w zespole – przydzielać zadania, uwzględniając poziom umiejętności i kompetencje członków zespołu – wskazać cechy skutecznego menedżera i lidera grupy – opisać zakres obowiązków kierownika zespołu – proponować zmiany w organizacji pracy mające na celu poprawę wydajności i jakości pracy – przyjmować odpowiedzialność za podejmowane decyzje – omówić podstawowe zadania zespołu terapeutycznego i wymienić kompetencje jego członków (w tym lekarza, pielęgniarki, fizjoterapeuty, terapeuty zajęciowego, logopedy, psychologa) w procesie opieki nad osobą chorą i niesamodzielną – dokonać analizy własnej kreatywności i otwartości na innowacyjność – wymienić techniki twórczego rozwiązania problemu
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> – proponować alternatywne, nowatorskie rozwiązania problemów – stosować techniki twórczego myślenia przy rozwiązywaniu problemu – opisać źródła zmian organizacyjnych – działać w sytuacji zmiany (np. warunków pracy, stanu podopiecznego, metod i technik wykonywania czynności, sprzętu, materiałów, środków stosowanych w realizacji zadań zawodowych, czynników pozazawodowych) – wskazać możliwości wprowadzania zmian w realizacji zadań zawodowych – dokonać analizy i oceny podejmowanych działań w kontekście jakości świadczonych usług – zarządzać czasem pracy oraz zarządzać sobą w czasie – analizować sytuacje zawodowe w kontekście przestrzegania norm i procedur – rozpoznać przypadki łamania norm i procedur oraz ocenić ich konsekwencje – wyjaśnić pojęcia: konflikt, negocjacje, mediacje i arbitraż – identyfikować zasady utrzymywania poprawnych relacji z odbiorcami usług i współpracownikami – określić czynniki ułatwiające i utrudniające negocjacje – rozpoznać negocjacje: miękkie, twarde i rzeczowe – opisać style prowadzenia negocjacji
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> – negocjować umowę lub porozumienie z pracodawcą, przestrzegając zasad – planować i organizować pracę zespołową – kierować pracą zespołową – zapewnić atmosferę współpracy w zespole i stosować podstawowe metody podejmowania wspólnych decyzji – wymienić czynniki związane z procesami rozwoju grupy w kontekście pracy zespołowej – stosować strategie kierowania zespołem wykonującym przydzielone zadania – zachęcać członków zespołu do wykonywania zadań – monitorować działania zespołu zadaniowego – sporządzać sprawozdania z realizacji działań zespołowych – analizować wyniki badań dotyczących warunków pracy przeprowadzanych wśród pracowników – wykorzystać opinie pracowników do planowania zmian technicznoorganizacyjnych – proponować rozwiązania techniczne mające na celu poprawę wydajności i jakości pracy
--	--	---

<p>Diagnozowanie stanu osoby chorej i niesamodzielnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówić metody, techniki i sprzęt do wykonania pomiarów antropometrycznych i pomiarów tętna, ciśnienia tętniczego, oddechu i temperatury ciała oraz obliczania BMI – stosować metody, techniki i sprzęt do wykonania pomiarów antropometrycznych i pomiarów tętna, ciśnienia tętniczego, oddechu i temperatury ciała oraz obliczania BMI – dokumentować wykonanie pomiarów, także z użyciem technik komputerowych – objaśnić pojęcia – określić poziom zaangażowania zawodowego i modyfikowania postępowania w zależności od stopnia niesamodzielności osoby chorej i niesamodzielnej (poprzez wyjaśnienie pojęć asystowania, pomagania i opieki) – uwzględnić wyniki pomiarów w postępowaniu pielęgnacyjnoopiekuńczym oraz udostępnić je innym osobom uczestniczącym w procesie terapeutycznym zgodnie z obowiązującymi przepisami – wykorzystać wyniki oceny funkcjonalnej w celu ustalenia możliwości osoby chorej i niesamodzielnej w zakresie samoobsługi 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić skale służące do oceny zdolności wykonania prostych i złożonych czynności życiowych (w tym skale: Barthel, Katza, Lawtona) – omówić skalę Barthel i jej zastosowanie w Polsce jako narzędzia do kwalifikowania osób chorych do opieki długoterminowej – opisać przyczyny i skutki naruszenia funkcji ciała (uraz, przewlekła choroba, podeszły wiek oraz czynniki kontekstowe – osobowe i środowiskowe, mające wpływ na funkcjonowanie osoby chorej i niepełnosprawnej) – stosować metody, techniki i sprzęt do wykonania pomiarów antropometrycznych i pomiarów podstawowych parametrów życiowych, określania poziomu nietrzymania moczu, prowadzenia bilansu wodnego oraz określenia stopnia niesamodzielności (skale)
---	---	--

<p>Rozpoznawanie problemów opiekuńczych i pielęgnacyjnych osoby chorej i niesamodzielnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystać wyniki oceny funkcjonalnej w celu ustalenia możliwości osoby chorej i niesamodzielnej w zakresie samoobsługi – omówić chorobę przewlekłą i jej wpływ na funkcjonowanie jednostki i jej rodziny – opisać specyficzne dla chorób przewlekłych problemy pielęgnacyjnoopiekuńcze – omówić potrzeby życiowe jako warunki życia i przeżycia – opisać problemy funkcjonalne i potrzeby biopsychospołeczne człowieka w różnych fazach życia i stanu zdrowia oraz czynniki warunkujące ich występowanie – objaśnić pojęcia niedożywienia i odwodnienia oraz wymienić skutki tych stanów dla zdrowia i życia człowieka – wyjaśnić pojęcia mikcji i defekacji oraz wymienić skutki braku kontroli nad wydalaniem – opisać skutki długotrwałego unieruchomienia – omówić skutki zaniedbań higienicznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazać zadania współpracowników w procesie diagnozowania problemów i potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej – wyjaśnić istotę niesamodzielności, różnicować jej poziomy (stopnie) – opisać niesamodzielność jako skutek choroby przewlekłej – omówić wpływ choroby i niesamodzielności na stan biologiczny i psychiczny osoby chorej i niesamodzielnej – omówić wpływ choroby i niesamodzielności na sytuację społeczną osoby chorej i niesamodzielnej i jej rodziny – różnicować problemy funkcjonalne i potrzeby biopsychospołeczne człowieka w różnym stanie zdrowia, rodzajach niepełnosprawności i stopniach niesamodzielności (w tym: niepełnosprawność fizyczna, psychiczna, intelektualna, niepełnosprawność narządów zmysłów, niesamodzielność częściowa, znaczna, całkowita) – omówić wpływ czynników kontekstowych, w tym osobowych i środowiskowych, na samodzielność życiową osoby chorej i niesamodzielnej (niepełnosprawnej) – objaśnić pojęcia z zakresu patologii – objaśnić pojęcie: wielki zespół geriatryczny
--	---	--

		<ul style="list-style-type: none">– opisać objawy i skutki zaburzeń w funkcjonowaniu organizmu człowieka spowodowane procesem starzenia– uzasadnić rolę rodziny w procesie rozpoznawania problemów i potrzeb osoby chorej i niesamodzielnej– opisać najczęściej występujące choroby przewlekłe– wykorzystać wyniki badań i pomiarów do ustalania problemów i potrzeb biopsychospołecznych człowieka w różnych fazach życia i stanu zdrowia
--	--	---

<p>Planowanie i realizacja działań pielęgnacyjnoopiekuńczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sporządzić plan czynności opiekuńczych – omówić czynności opiekuńcze podejmowane wobec osoby chorej i niesamodzielnej – uzasadnić dobór metod i technik wykonywania czynności opiekuńczych odpowiednio do stanu zdrowia i sprawności funkcjonalnej osoby chorej i niesamodzielnej – wymienić podstawowe metody, techniki, środki i sprzęt do wykonywania czynności pielęgnacyjnych osobie chorej i niesamodzielnej – uzasadnić dobór materiałów, środków i sprzętu do wykonywania czynności opiekuńczych – podać przykłady sprzętu kompensującego utraconą sprawność i wspomagającego osoby z różnymi problemami funkcjonalnymi – posługiwać się sprzętem, przyborami, materiałami i środkami do wykonania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych – posługiwać się sprzętem wspomagającym, materiałami i środkami podczas wykonywania czynności opiekuńczych – omówić podstawowe zasady i procedury stosowane podczas wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych osobie chorej i niesamodzielnej – wykonać czynności higieniczne i pielęgnacyjne osobie chorej i niesamodzielnej, przestrzegając zasad, procedur oraz praw pacjenta, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić pojęcia: kompensacja i modyfikacja – wyjaśnić pojęcie opieki w kontekście skutków niesamodzielności – uzasadnić znaczenie różnicowania osobistego zaangażowania opiekuna przy wykonywaniu czynności opiekuńczych na asystowanie, pomaganie i zastąpienie osoby niesamodzielnej – omówić zasady i procedury dotyczące wykonywania czynności opiekuńczych związanych z utrzymaniem warunków niezbędnych do życia i szeroko pojętym bezpieczeństwem funkcjonalnym w zakresie mobilności, samoobsługi, kształtowania codziennego życia i kontaktów społecznych – uzasadnić potrzebę modyfikacji działań opiekuńczych odpowiednio do stanu zdrowia i sprawności osoby chorej i niesamodzielnej – dobrać sprzęt wspomagający i uzgodnić zmianę postępowania z pacjentem – zaplanować wykonanie czynności pielęgnacyjnych u osoby chorej i niesamodzielnej, uwzględniając ocenę jej stanu – wykonać zmodyfikowane działania wspierające adekwatnie do rozpoznawalnych problemów funkcjonalnych oraz potrzeb biologicznych – uzasadnić konieczność modyfikowania planu czynności pielęgnacyjnych
--	---	---

	<p>w szczególności prawa do intymności</p> <ul style="list-style-type: none"> – pomagać osobie chorej i niesamodzielnej w przyjmowaniu zleconych leków – omówić podstawowe zasady postępowania w sytuacjach trudnych w opiece nad osobą chorą i niesamodzielną, uznając za priorytet dobro osoby chorej i niesamodzielnej oraz bezpieczeństwo innych pacjentów, innych współpracowników i własne – wykonać zlecenia lekarzy, pielęgniarek i fizjoterapeutów w zakresie utrwalania efektów zabiegów usprawniających – opisać produkty chłonne zabezpieczające skórę i bieliznę oraz preparaty pielęgnacyjne zabezpieczające i poprawiające kondycję skóry – pomagać osobie chorej i niesamodzielnej w wykonywaniu czynności życia codziennego i utrzymaniu aktywności fizycznej – pomagać osobie chorej i niesamodzielnej w użytkowaniu zaleconego sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego – na zlecenie i pod nadzorem lekarza lub pielęgniarki: – utrzymywać higienę i pielęgnować skórę wokół niepowikłanej tracheostomii, gastrostomii, ileostomii, kolostomii oraz wykonać wymianę worka stomijnego w przypadku stomii wydalniczej – dokonać wymiany worka stomijnego – monitorować bilans płynów – wymienić cewnik zewnętrzny i worek na mocz 	<p>odpowiednio do stanu zdrowia i sprawności osoby chorej i niesamodzielnej oraz sytuacji w miejscu pracy opiekuna medycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omówić zasady pomocy osobie chorej i niesamodzielnej przy przyjmowaniu leków – wymienić rodzaje stomii, w tym tracheostomię, ileostomię, kolostomię, urostomię i gastrostomię (peg), oraz rodzaje stosowanego sprzętu stomijnego
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – dobierać, zakładać i wymieniać produkty chłonne – prowadzić dobową zbiórkę moczu i bilans płynów, – prowadzić trzydniowy dzienniczek mikcji oraz ustalać schemat wydalania i wdrażać kontrolę mikcji i defekacji – pomagać osobie chorej i niesamodzielnej w wykonywaniu czynności życia codziennego i utrzymaniu aktywności fizycznej – posługiwać się sprzętem wspomagającym, materiałami i środkami podczas wykonywania czynności opiekuńczych – pomagać osobie chorej i niesamodzielnej w użytkowaniu zaleconego sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – omówić monitorowanie bilansu płynów i procedurę dobowej zbiórki moczu – rozróżniać i omówić zabiegi przeciwzapalne i kąpiele lecznicze – wykonać zabiegi i czynności na zlecenie i pod nadzorem lekarza lub pielęgniarki: – wykorzystać glukometr celem oznaczenia stężenia glukozy we krwi osoby chorej i niesamodzielnej oraz dokumentować dokonanie pomiaru i przekazać informację o wynikach pomiaru lekarzowi lub pielęgniarce – identyfikować zaburzenia połykania u osoby chorej i niesamodzielnej – obserwować i rejestrować rodzaj i objętość przyjmowanych posiłków oraz płynów u osób ze stwierdzonymi zaburzeniami odżywiania – wykonać zabiegi przeciwzapalne i kąpiele lecznicze – dobierać metody i techniki do wykonywania czynności opiekuńczych odpowiednio do stanu zdrowia i sprawności funkcjonalnej osoby chorej i niesamodzielnej – przestrzegać procedur postępowania ze sprzętem i materiałami pomocniczymi niezbędnymi do wykonywania czynności opiekuńczych – karmić osobę chorą i niesamodzielną drogą doustną oraz dojelitową – przez zgłąbnik lub gastrostomię, w tym PEG (percutaneous endoscopic gastrostomy) (metodą
--	--	--

		<p>porcji) lub pomagać podczas karmienia</p> <ul style="list-style-type: none">– pomagać osobie chorej i niesamodzielnej w przyjmowaniu leków zleconych przez lekarza różnymi drogami (doustnie, przez skórę i na błony śluzowe), a w przypadku osób, które nie są w stanie samodzielnie przyjąć leku, również podać go bezpośrednio do ust lub na skórę, bez naruszania powłok skórnych
--	--	--

<p>Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna osoby chorej i niesamodzielnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnić udział opiekuna medycznego w promocji zdrowia i profilaktyce współdziałać z osobą niesamodzielną i jej rodziną w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki skutków zaniedbań pielęgnacyjnych wyjaśnić istotę samoopieki oraz deficytu samoopieki 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnić pojęcia: promocja zdrowia, edukacja zdrowotna, wychowanie zdrowotne, profilaktyka, polityka zdrowotna – określić zakres działań i podmioty realizujące promocję zdrowia i profilaktykę – wymienić metody profilaktyki stosowane w pracy opiekuna medycznego – omówić znaczenie czynności opiekuńczych w profilaktyce skutków deficytu samoopieki – objaśnić pojęcia dotyczące edukacji zdrowotnej jako ważnego ogniwa w promocji zdrowia – uzasadnić celowość i zakres prowadzenia edukacji osoby chorej i niesamodzielnej w zakresie wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych – opracować plan edukacji osoby chorej i niesamodzielnej i/lub jej rodziny w zakresie wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych – przeprowadzić edukację osoby chorej i niesamodzielnej i/lub jej rodziny w zakresie wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych
---	---	--

OSIĄGANIE CELÓW KSZTAŁCENIA

Propozycje metod nauczania: prezentacja, pokaz z objaśnieniem, praca w zespole, pomiary parametrów, odczytywanie informacji zamieszczonych na schematach, analiza dokumentacji, udział w pracy.

Zajęcia powinny być prowadzone z wykorzystaniem zróżnicowanych form: indywidualnie lub grupowo.

Treści powinny być nadbudowywane i dostosowane do zróżnicowanego poziomu uczniów w oparciu o podstawowe wiadomości z zakresu przedmiotów zawodowych teoretycznych i praktycznych.

Środki dydaktyczne do przedmiotu:

podręczniki, dokumentacja pacjenta, sprzęt przewidziany w podstawie programowej oraz znajdujący się w placówce szkolenia praktycznego.

Obudowa dydaktyczna:

Talarska D., Szwąlkiewicz E.(red.), *Opieka nad osobami przewlekle chorymi, w wieku podeszłym i niesamodzielnymi. Podręcznik dla opiekunów medycznych*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2011.

Szwąlkiewicz E. *Opiekun medyczny w praktyce*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2016.

Kornatowska-Kędzióra K., *Pielęgniarstwo w opiece długoterminowej*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2010.

Rychlik A., Pawluczuk I., *Czynności higieniczne i pielęgnacyjne*, Wydawnictwo Centrum Rozwoju Edukacji Edicon, Poznań 2017.

Ciechaniewicz W., *Pielęgniarstwo ćwiczenia. podręcznik dla studiów medycznych cz. 1 i 2*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2007.

Kirschnick O. (red.), *Pielęgniarstwo*, Wydawnictwo Elsevier Urban & Partner, Wrocław 2011.

Czasopisma i podręczniki wymagają aktualizacji przez nauczyciela.

Warunki realizacji:

podmioty lecznicze, jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz inne podmioty stanowiące potencjalne miejsce zatrudnienia absolwentów szkół prowadzących kształcenie w zawodzie, 4 tygodnie (140 godzin), praktyka realizowana na II semestrze

PROPONOWANE METODY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH SŁUCHACZA

Podczas sprawdzania i oceniania wykonywanych zadań i ćwiczeń proponuje się zwrócić uwagę na:

- poprawność komunikowania się i współpracy w zespole terapeutycznym,
- poprawność określenia celu działania i oceny stopnia jego osiągnięcia,
- poziom realizacji zadań zawodowych, ich zgodność z obowiązującymi procedurami i standardami,
- szybkość i trafność podejmowania decyzji,
- satysfakcję osoby chorej i niesamodzielnej z wykonanej usługi,
- bezpieczeństwo osoby chorej i niesamodzielnej,
- przestrzeganie tajemnicy zawodowej.

Kontrolę poprawności wykonania zadania należy przeprowadzić w trakcie i po jego wykonaniu. Słuchacz powinien samodzielnie sprawdzić wyniki swojej pracy według

przygotowanego przez nauczyciela arkusza oceny. Następnie kontroli według tego samego arkusza powinien dokonać nauczyciel, oceniając poprawność, jakość i staranność wykonania zadania. W ocenie końcowej należy uwzględnić następujące kryteria:

- organizacja stanowiska pracy,
- dobór i poprawność określenia oraz stopień realizacji celu działania,
- dobór i właściwe wykorzystanie sprzętu i aparatury medycznej,
- jakość wykonania zadania,
- kontakt ucznia z pacjentem,
- współpraca w zespole diagnostycznym i terapeutycznym,
- przestrzeganie przepisów bhp i przeciwpożarowych.

W ocenie końcowej należy uwzględnić wyniki wszystkich stosowanych przez nauczyciela metod sprawdzania osiągnięć słuchaczy.

EWALUACJA PRZEDMIOTU

- Ewaluacja obejmująca całą grupę słuchaczy.
- Ewaluacja przeprowadzona na początku zajęć – „na wejściu”, zwana również diagnozującą.
- Ewaluacja kształtująca przeprowadzana w trakcie realizowania praktyki zawodowej.
- Ewaluacja końcowa – konkluzyjna (sumująca/sumatywna) koncentrująca się na analizie rezultatów i skutków programu zarówno tych założonych przed realizacją, jak i tych niepożądanych, wynikłych w trakcie realizacji, opisana w postaci wniosków i rekomendacji do programu w następnych latach kształcenia.

Proponowane metody badawcze zastosowane w ewaluacji przedmiotu:

- obserwacja – arkusz obserwacji;
- dyskusja, wywiad, rozmowa – lista pytań;
- analiza dokumentów – arkusz informacyjny, dyspozycje do analizy dokumentów;
- test wiedzy i umiejętności;
- grupowa sesja podsumowująca.